

PETITA BIOGRAFIA DELS DOCTORS NARCÍS HEREU MATAS I DE RODOLF H. MATAS DE NOVA ORLEANS (LOUISIANA)

JULIÀ FIGUERAS, Benet

RESUM: Notícia biogràfica de Narcís Hereu Matas i del seu fill Rodolf H. Matas. El pare era de Girona, i el seu esperit inquiet el motivà a marxar cap a Nova Orleans, on estudià farmàcia i més tard medicina. Després de la guerra de secessió es veié obligat a abandonar Amèrica, i marxà a Liverpool, i després a sant Feliu de Guíxols. El seu caràcter emprenedor l'impulsà d'anar a París a estudiar oftalmologia amb el professor De Wecker. Tornà a Barcelona a exercir com a oftalmòleg, però al arruïnar-se tornà a Nova Orleans on moriria. Rodolf H. Matas nascut a Nova Orleáns el 1860 desenvolupà la seva tasca professional a Amèrica. Entre 1883 i 1885 edità la revista "New Orleans Medical and Surgical Journal". El 1886 fou catedràtic de cirurgia. El 1888 fou l'iniciador de la tècnica de l'endoaneurismorrafia obliterant pel tractament de l'aneurisma traumàtic.

Paraules claus: Narcís Hereu i Matas. Rodolf H. Matas. Endoaneurismorrafia obliterant.

RESUMEN: Noticia biográfica de Narciso Hereu Matas y de su hijo Rodolf H. Matas. El padre era de Gerona, y su espíritu inquieto le motivó a marchar a Nueva Orleans, donde estudió farmacia y más tarde medicina. Después de la guerra de secesión abandonó América, y marchó a Liverpool, y después a san Feliu de Guíxols. Su carácter emprendedor le impulsó a viajar a París para estudiar oftalmología con el profesor De Wecker. Volvió a Barcelona para ejercer como oftalmólogo, pero se arruinó y regresó a Nueva Orleans donde moriría. Rodolf H. Matas nacido a Nueva Orleans el 1860 desarrolló su carrera profesional en América. Entre 1883 y 1885 editó la revista "New Orleans Medical and Surgical Journal". El 1886 fue catedrático de cirugía. El 1888 fue el iniciador de la técnica de la endoaneurismorrafia obliterante para el tratamiento del aneurisma traumático.

Palabras claves: Narciso Hereu Matas. Rodolf H. Matas. Endoaneurismorrafia obliterant.

*

El professor nord-americà de Cirurgia, Dr. Rodolf H. Matas era fill de pares catalans; el pare era gironí, del suburbi del Pont Major, i la seva mare era guixolenca, de la família Jordà de cal Duro de la plaça.

Benet Julia Figueras

En la biografia de Rodolf, els primers 16 anys no s'aparten dels diferents canvis del seu progenitor, el Dr. Narcís Hereu Matas, més conegut a Amèrica com el Dr. Narcís H. Matas, pel costum anglosaxó de posar el cognom patern al final. Per tant, permeteu-me evocar breument la vida aventurera d'aquest personatge, un home llest com ho demostrà, però inquiet, decidit i ambiciós en fer fortuna, cosa que féu en un país en ple desenvolupament.

Començà els estudis a Girona, a l'oratori de Sant Felip Neri, i s'hostatjà a casa d'un farmacèutic casat amb una germana de la seva mare i amb l'obligació de dedicar alguna hora a feines de la farmàcia.

Als 15 anys i amb motiu de la pèrdua de la seva mare fou enviat a passar uns dies a la població de Sant Feliu de Guíxols a casa d'una altra parenta. Allà conegué un jove, més gran que ell, de nom Tomàs Jordà Ponsjoan, que acabava d'arribar del port americà de Nova Orleans i explicava el futur prometedor que hi havia en aquelles terres per al jovent emigrant. Allà també conegué Teresa Jordà Ponsjoan, germana de l'anterior, amb qui es casà al cap d'uns anys i junts embarcaren cap a Amèrica del Nord on els esperava l'esmentat Tomàs.

I ara, permeteu-me un breu incís sobre l'emigració en aquesta ciutat de l'estat de Louisiana: Nova Orleans fou fundada pels francesos i al cap de 50 anys passà a ser dels espanyols. Al cap de 50 anys més i després de certes vicissituds passà novament a mans de França i Napoleó vengué aquest estat als incipients Estats Units d'Amèrica del Nord. Llavors la capital de Nova Orleans tenia 8.000 habitants, mentre que en temps dels nostres protagonistes havia arribat a tenir-ne uns 200.000, a causa del tràfic del seu port, d'on sortia tota la producció, sobretot cotó, de les terres banyades pel cabalós Mississipí.

A Nova Orleans hi vivia majoritàriament una opulenta societat criolla enfront d'una massa de treballadors, principalment negres esclaus. Quedava, per tant, un espai enmig a cobrir per tot emigrant amb coneixements manuals o intel·lectuals, i aquesta possibilitat d'una oferta segura era la que estimulava l'emigració.

Tornant als nostres personatges, en arribar a Nova Orleans, Narcís aprengué anglès i més tard estudià Farmàcia a la modesta Universitat local; posteriorment continuà amb la carrera de Medicina.

Com a metge i farmacèutic la cosa li anava bé; tenia l'oficina instal·lada en el modest barri conegut com el Vieux Carré, però Narcís, delerós com era de fer fortuna, féu que la família es traslladés al sector senyorial. Enmig tingueren una nena -Teresita- que morí als pocs mesos.

En aquesta nova residència, Narcís conegué un ric propietari que li oferí comprar la seva extensa plantació dedicada al cultiu de la canya de sucre, junt amb una casa i dos esclaus negres, situada en el veïnat de Bonnet Carré a 40 milles de la ciutat. A més li suggerí la possibilitat de treballar de metge en les finques disseminades pels voltants.

Malgrat l'oposició de Teresa, acceptà el canvi i allà hi passaren alguns anys. El dia 12 de setembre de 1860 hi nasqué el nostre Rodolf, la mare fou ajudada durant el part pel seu marit i una dona negra.

Vingueren els anys de la Guerra de Secessió americana i les tropes del general Butler entraren a Nova Orleans. Aquest militar i el seu germà no tingueren cap escrúpol de fer amb els diners de la intendència militar negocis no massa nets -estraperlo, en diríem ara- i precisaren ajut de col·laboracionistes, entre ells el nostre Narcís, que actuà en la compra de bestiar a Texas, i l'establà a la seva propietat en espera de poder vendre'l a millor preu.

Però acabada la guerra, l'ambient a Nova Orleans contra la gent de Butler, l'obligà a marxar d'Amèrica i anà a Liverpool, on amb previsió havia tramès una partida de cotó a cobrar quan arribés.

I així, tenim que en aquesta primera part de la seva vida, l'emigrant Narcís Hereu Matas, que havia sortit d'Espanya amb les mans a la butxaca, ara tornava amb 100.000 dòlars de capital.

Tornaren a Sant Feliu, on entre els seus Teresa respirà, però Narcís inquiet com sempre anà a Madrid per intentar revalidar el seu títol de metge americà i acabà examinant-se a Barcelona, amb força bones notes, com es troba en el seu expedient acadèmic.

Tanmateix la seva ambició professional no acabà aquí, ja que volgué anar a París a formar-se en Oftalmologia amb el professor De Wecker, el prestigi del qual ja coneixia quan era a Amèrica per haver estat l'oftalmòleg de l'emperador Maximilià, afusellat a Querètaró (Mèxic).

Anaren a França on al cap de dos anys Narcís obtingué el títol d'especialista, mentre Rodolf deuria assistir a un col·legi on començà a aprendre francès, la llengua culta d'aquell segle.

Amb els diferents títols universitaris a la butxaca, el nostre protagonista comprà un pis al carrer Princesa de Barcelona per exercir la professió, i intentà entrar en el cercle professional del reputat Dr. Letamendi, però quan començà a prosperar recordà els

Benet Julia Figueras

beneficis que donaren a Amèrica del Nord l'exploració dels ferrocarrils i posà una gran quantitat de diners en una companyia francoespanyola que féu fallida i quedà arruïnat del tot. Llavors veié com a única solució tornar a la seva admirada Nova Orleans, amb gran desesper de Teresa.

Arribaren de nou a aquesta ciutat on s'hi quedaren només Teresa i Rodolf, segurament a casa de Tomàs, ja que Narcís intentà trobar feina a la zona fronterera amb Mèxic i allà es quedaran a viure, concretament a la petita població de Bronswille, capital del comtat, i on Rodolf perfeccionà l'anglès a l'escola pública i on també hi nasqué la filla Elvira.

La possibilitat de treball en la modesta població radicava en la proximitat de la gran ciutat mexicana de Matamoros, on Narcís hi adquirí molta clientela.

Rodolf féu els seus estudis secundaris a Matamoros, al mateix temps perfeccionà el castellà. Un cop graduat hi hagué la decisió de fer estudis universitaris i s'orientà per la Medicina com el seu pare. Llavors Teresa, Rodolf i Elvira tornaren a Nova Orleans i se separaren de Narcís, perquè cal dir que el matrimoni no acabava d'anar bé.

I per finalitzar amb la biografia del Dr. Narcís Hereu Matas, diré que a causa dels conflictes bèl·lics de la frontera decidí anà a Arizona i establir-se a Tucson, on tot li anà bé: clientela, participacions en mines, empreses industrials, etc.; però la seva vida sentimental li fallà, car havent obtingut el divorci es tornà a casar i la nova muller el deixà després de deslliurar una nena. Quan podia gaudir de la seva bona posició econòmica es posà malalt i es retirà al domicili del seu fill, ara ja metge, a Nova Orleans, on al cap de poc morí d'apoplexia.

NOTES BIOGRÀFIQUES DEL DR. RUDOLF H. MATAS

Començà els seus estudis de Medicina l'any 1876 al Departament Mèdic del modest Centre Universitari de Nova Orleans, lloc on havia estudiat el seu pare.

El 1878 guanyà per oposicions la plaça d'intern del Charity Hospital. El 1879 formà part de la Comissió Finlay a Cuba per investigar l'origen de la "Febre groga" que causava tanta mortalitat en aquella zona caribenya, arribà a ser del 85% a la darrera epidèmia. El posaren a les ordres del Dr. Stanford Chaillé com a ajudant, microscopista i castellanoparlant. L'experiència d'aquesta missió, més tard li serví per orientar la lluita contra l'epidèmia a la seva ciutat i aconsellà l'eliminació de les nombroses cisternes que en ella hi havia, font de cria del mosquit transmissor de la malaltia.

Petita biografia dels doctors Narcés Hereu Matas i de Rodolf H. Matas de Nova Orleans (Louisiana)

El 1880 fou Doctor en Medicina. A l'ensem començà a exercir de professional a "La Unión Española de Beneficencia" i d'inspector mèdic a Wiekbury.

Entre 1883 i 1885 edità la revista mèdica "New Orleans Medical and Surgical Journal". Del mateix temps fou la seva entrada com a preparador d'Anatomia, on més tard ascendí com a professor d'Anatomia del Departament Mèdic.

El 1886 fou catedràtic de Cirurgia de l'Escola Pràctica per a postgraduats. Finalment el 1895 fou nomenat professor de Cirurgia del Departament Mèdic de la Tulane University, com llavors era nomenat el Centre Universitari de Nova Orleans en agraïment al benefactor Mr. Tulane, que deixà la seva gran fortuna a la ciutat per aquesta dedicació a l'ensenyament universitari.

El professor Matas professà en aquesta càtedra fins a la seva jubilació l'any 1927, i cal recordar a més que el 1907 havia entrat com a cap del Servei de Cirurgia del Touro Infirmary.

Els anys que professà el nostre biografiat era l'època en què es recollia el fruit dels treballs i investigacions que començà sobretot amb Pasteur, Koch, Virchow, Lister, aquest amb la seva campanya d'aconsejar els cirurgians de rentar-se les mans abans d'operar i no després com era habitual. Matas fou un ferm propagador de la teoria antisèptica d'aquest, així com també fou el propagador de l'ús del guant de goma ideat per Halstead per protegir les mans de la seva infermera, Cap del quiròfan, deteriorades pels forts desinfectants que en aquella primera etapa s'usaven.

D'aquelles ensenyances de la seva càtedra emergiren la majoria dels cirurgians de les terres dels estats del Sud, alguns dels quals destacaren en la seva pràctica professional.

Durant el seu exercici mèdic publicà nombrosos escrits en revistes americanes, però el que acabà de donar-li més relleu, científicament parlant, fou la seva tècnica quirúrgica per resoldre els aneurismes, coneguda com ENDOANEURISMORRAFIA OBLITERANT i que recordo com el nostre professor de Cirurgia, Dr. Trias Pujol, que l'havia conegut personalment, ens explicava a classe i que a més trobàvem descrita en el Manual de Cirurgia del professor Argüelles, que llavors consultàvem.

Aquesta intervenció quirúrgica, la proposà com a tractament de l'aneurisme traumàtic, des del 6 d'octubre de 1888, amb motiu d'atendre un jove negre que recollí al carrer per patir un fort traumatisme al braç, i rebutjà seguir les tècniques aconsellades en aquells anys, sobretot del professor Gluk pels seus nombrosos fracassos.

Benet Julia Figueras

Fou Matas un personatge intel·lectualment inquiet, per això quan amb la jubilació als 65 anys, ell que encara viuria 30 anys més, ja que morí a l'avançada edat de 97 anys, li permeté un temps de completa activitat en el camp científic, sobretot.

De sempre assistí a tots els congressos nacionals de l'especialitat. Creuà l'Atlàntic nombroses vegades per assistir, i a vegades presidir, congressos internacionals en la Vella Europa, cosa que li permeté -després de satisfer la seva curiositat científica- de descansar uns dies junt amb la seva germana Elvira, a la casa de cal Duro de la plaça. D'una d'aquelles visites fou la carta al Dr. Pascual i Prats, president del Col·legi de Metges de Girona, on es queixava educadament del mal olor de la riera que passava al peu de la casa. Cal recordar que aquest corrent havia portat, anys enrere, aigua prou neta perquè les dones de les modestes cases del barri del Monestir hi anessin a rentar cap a Santamans la seva roba per no tenir safareig, la majoria, a casa seva; però amb la industrialització i l'augment de població de la llavors vila, s'havia transformat en una veritable claveguera pudenta sobretot a l'estiu.

El nostre Dr. Matas parlava fluidament el català après a l'ambient familiar això li permeté fer-ho en un Congrés de Metges de Llengua Catalana a Barcelona. Sembla que no l'escrivia, ja que ho feia en castellà als seus familiars de Sant Feliu, idioma que dominava a la perfecció i gaudia de la lectura dels escriptors romàntics de l'època, sobretot Bécquer.

Era un ianqui de cap a peus, parlant l'anglès amb la seva germana Elvira. També parlava el francès i entenia el portuguès i l'italià.

Però el seu sentiment vers la terra on havia nascut no li impedí d'una hispanofília a través de Catalunya. Li agradava la cuina europea, sobretot l'espanyola i encara que *bon vivant* hi predominava la qualitat sobre la quantitat.

Malgrat néixer en un estat del Sud no fou gens racista, a més fou discret en relació amb els seus honoraris professionals.

Gran lector, sobretot en el camp professional, quan tenia vacances de la càtedra, algunes vegades les passà a Washington per assistir i consultar la important "Surgeon General's Library".

Fou un metge sempre disposat a ajudar els professionals joves. De gran compartí el seu despatx amb el Dr. Landry, fill d'una seva secretària vídua. Un fill d'aquest, de nom -en agraïment- Rodolf Matas Landry, igualment metge, heretà el seu consultori.

En el camp de cultura general, el trobem en unes tertúlies on es parlava d'història amb el jutge, el crioll Gayarre. També patrocinà el Delgado Museum d'Art local.

Finalment és en el seu testament on acabà de perfilar-se el nostre personatge. Esquematitzant indicaré: a la Universitat de Nova Orleans li deixà la seva nombrosa biblioteca mèdica i un milió de dòlars. Els altres llibres de cultura general anaren al fons de la Howard Tilton Memorial Library. Una abundosa donació econòmica al Charity Hospital on ell havia començat a actuar. Igualment al Touro Infirmary i al seu personal. Al Delgado Museu i a nombroses societats benèfiques locals. I per últim a tot el personal de la casa, sobretot al negre Sam, que l'atengué els dos últims dos anys quan estava internat a l'hospital. I encara partides simbòliques a familiars i amics de Catalunya, deixà la casa de cal Duro de Sant Feliu a l'Església per a fins benèfics. Morí a la seva Nova Orleans el 23 de setembre de 1957 a l'edat de 97 anys.

Per posar fi a aquesta exposició voldria recordar el seu darrer viatge a casa nostra, el 21 d'octubre de 1938, després d'assistir a un Congrés Internacional de Cirurgia a Brussel·les, on hi trobà metges del bàndol republicà que exposaven les seves experiències amb ferits de guerra. Acabat el congrés passà a Sant Feliu de Guíxols per endur-se a França la seva germana Elvira i la serventa Victòria Comas i allunyar-les dels perills dels bombardeigs.

Copio del periòdic gironí L'Autonomista, on detalla la seva visita a l'Hospital de Santa Caterina de Girona, que s'interessà per la feina mèdica dels seus cirurgians i admirà una sala de malalts nova, dedicada a la seva persona i presidida pel seu retrat que abans havia enviat. La visità dura unes tres hores.

Igualment la Srta. Branyes de Banyoles, filla d'un amic del nostre professor a Nova Orleans on editava una revista en castellà m'indicà que també havia estat a la seva població, probablement per informar-se de la labor del Dr. Jimeno, traumatòleg format en el servei acreditat del professor Boehler de Viena.

L'indicat periòdic gironí informava, a més, que el Dr. Matas, en tots els seus desplaçaments, anà acompanyat d'un metge suís de les Brigades Internacionals.

Però aquesta visita inofensiva del vell Professor fou mal interpretada en el bàndol nacionalista, de manera que a l'entrada de les seves tropes a Girona eliminaren tot rastre del record i dedicatòria del nostre biografiat i de la memòria de les noves promocions mèdiques. Fou al cap de molts anys i amb motiu de trobar el seu retrat abandonat a les

Benet Julia Figueras

golfes de l'edifici hospitalari que el Col·legi de Metges rehabilità la seva memòria i ostentà aquest retrat en una de les sales del seu edifici.

I aquesta és la breu biografia de Rudolf H. Matas, nascut a EEUU i que si ho hagués fet al nostre Sant Feliu de Guíxols s'hauria dit Rodolf Hereu Jordà.